

PRITARTA

Kauno miesto savivaldybės tarybos
2021 m. birželio 22 d.
sprendimu Nr. T-264

PATVIRTINTA

Kauno lopšelio-darželio „Spragtukas“
direktoriaus 2021 m. birželio 28 d.
įsakymu Nr. V-44

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „SPRAGTUKAS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Duomenys apie švietimo įstaigą

- Pavadinimas: Kauno lopšelis-darželis „Spragtukas“.
- Teisinė forma ir priklausomybė: juridinis asmuo, pelno nesiekianti, Kauno miesto savivaldybės institucija.
- Įstaigos kodas: 191634773
- Grupė: neformaliojo švietimo mokykla.
- Tipas: lopšelis-darželis.
- Pagrindinė veikla: ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas.
- Adresas: 44308, Kęstučio g. 44A, Kaunas, telefonas: 8 37 42 24 87,
- Elektroninis pastas: darzelis@spragtukas.lt
- Internetinė svetainė: www.spragtukas.lt

1.2. Įstaigos bendruomenė ir jos poreikiai

Ši programa taikoma 2–6 metų vaikų ugdymui. Ji skirta:

- pedagogams, dirbantiems su ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikais;
- priešmokyklinio ugdymo pedagogams, dirbantiems mišraus amžiaus vaikų grupėje;
- tėvams (globėjams), turintiems ikimokyklinio amžiaus vaiką.

Kauno lopšelis-darželis „Spragtukas“ (toliau - Lopšelis-darželis) yra Kauno m. centre, dėl strategiškai patogaus susisiekimo jį lanko vaikai iš viso Kauno miesto.

Atliekamos kasmetinės tėvų apklausos atskleidė, kad vaikų tėvams (globėjams) svarbu vaiko savijauta darželyje, vaiko poreikių tenkinimas, vaiko ugdymo(si) kokybė ir individualūs vaiko pasiekimai. Todėl Lopšelyje-darželyje:

- vaiko tėvai (globėjai) pripažįstami tiesioginiais ugdymo proceso dalyviais, drauge su pedagogais sprendžiantys vaiko ugdymo turinio, rezultatų vertinimo klausimus;
- atsižvelgiama į individualius vaiko saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, pažinimo, judėjimo, saviraiškos bei pripažinimo poreikius;
- skiriamas individualizuojamas vaikų ugdymasis, dėmesį teikiant tiek gabiems, tiek vaikams, turintiems ugdymosi sunkumų, ypatingą dėmesį skiriant vaikų gebėjimų atpažinimui ir įvertinimui;
- atsižvelgiant į tėvų (globėjų) poreikius, įstaigoje yra prailgintos darbo dienos grupės, kurių veiklos trukmė – 12 val. per dieną;

- sukurtas įstaigos internetinis tinklapis (www.spragtukas.lt) padedantis informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus, bendruomenę, visuomenę;
- organizuojama švietimo pagalba vaiko tėvams (globėjams), kuri vykdoma taikant įvairias informavimo ir bendradarbiavimo su šeima formas įstaigoje: pokalbių valandėlės vaikų grupėse, tėvų (globėjų) dalyvavimas ugdomojoje veikloje, el. dienynas, įstaigos specialistų konsultacijos, projektinės veiklos ir pan.

1.3. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje visi pedagogai (mokytojai, meninio ugdymo mokytojai, logopedas) kvalifikuoti, turi aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, integruoto ugdymo bei komandinio darbo praktiką. Paskatinti šių dienų iššūkių, pedagogai įgijo ir tobulina šiuos gebėjimus: suvokti esminius ugdymo turinio dalykus; tirti, planuoti, numatyti ugdymo strategijas, jas įgyvendinti; ugdymo realybėje sukurti pedagoginę sąveiką; sumaniai ir kūrybiškai derinti ugdymo metodus; individualizuoti ir diferencijuoti ugdymą; apibendrinti pedagoginę patirtį; dirbti komandoje. Problemas geba spręsti projektiniu metodu. Pedagogai ir specialistai glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje: integruoja veiklas (muzika ir dailė; dailė ir vaidyba; kalba ir dailė; muzika ir kalba ir kt.); išvelgus aktualumą rengia projektus; pritaiko ugdymo turinį specialiųjų poreikių vaikams. Pedagogai inicijuoja, organizuoja ir dalyvauja Kauno miesto ir respublikos mastu organizuojamuose renginiuose (akcijos, parodos, konkursai, šventės, projektai).

Lopšelio-darželio pedagogai propaguoja ir ugdo saugios ir sveikos gyvensenos nuostatas, yra atviri pokyčiams bei taiko ugdymo naujoves informacinių technologijų, STEAM (anglų k. *Science*–gamtos mokslai, *Technology*–technologijos, *Engineering*–inžinerija, *Art*–menas / dizainas, *Mathematics*–matematika), aktyvaus ir patirtinio ugdymo metodus, vadovaujasi demokratiškumo, tautiškumo principais, gerbia vaiko asmenybę, plėtoja tėvų ir pedagogų bendravimą ir bendradarbiavimą, siekia teigiamų pokyčių ir perteikia patirtį kitiems.

1.4. Įstaigos savitumas

Lopšelis – darželis įsikūręs Kauno miesto centrinėje dalyje. Netoliese yra Kauno Nemuno sala ir teka Nemunas, supantis visą salą iš abiejų pusių. Vaikai jaučiasi puikiai tokioje gamtos apsuptyje. Palanki įstaigos geografinė kultūrinė aplinka (Laisvės alėja, Įgulos bažnyčia, Kauno pilis, Nemuno sala, Parodų rūmai, aikštės, Lėlių teatras ir kt.) sudaro sąlygas jau ikimokykliniame amžiuje vaikams pažinti Kauno miesto įžymias vietas, kultūrą ir gamtą.

Plėtojant vaiko įvairias kompetencijas, bendradarbiaujama su socialiniais partneriais, kurių gretos kasmet didėja:

- Kauno apskrities visuomenės sveikatos ugdymo centras,
- Juozo Naujalio muzikos gimnazija,
- Kauno apskrities priešgaisrine gelbėjimo tarnyba,
- Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariatas,
- A. Žikevičiaus saugaus vaiko mokykla,
- Kauno apskrities viešosios bibliotekos vaikų literatūros skyrius,
- Vaikų ugdytojų draugijomis (dailės, muzikos),
- Vaikų švenčių edukatoriai „Linksmas lagaminas“,
- Kauno berniukų chorinio dainavimo mokykla „Varpelis“,
- Vinco Kudirkos viešoji biblioteka,
- VŠĮ „Sveikatos akademija“,
- Lietuvos švietimo istorijos muziejus,

- Kauno Jono Žemaičio -Vytauto progimnazija,
- Tado Ivanausko zoologijos muziejus,
- Kauno valstybinis lėlių teatras,
- Kauno senamiesčio pradinė mokykla,
- Mažeikių lopšelis-darželis „Berželis“,
- Kauno lopšeliai-darželiai: „Atžalėlė“, „Raudonkepuraitė“, „Klevelis“, „Aviliukas“, „Šilelis“ ir kt.

Lopšelyje-darželyje bendradarbiavimas su socialiniais partneriais paremtas prasmingos partnerystės principu.

Atsižvelgiant į lankančių vaikų interesus ir poreikius, organizuojamos vaikų už grupinės veiklos:

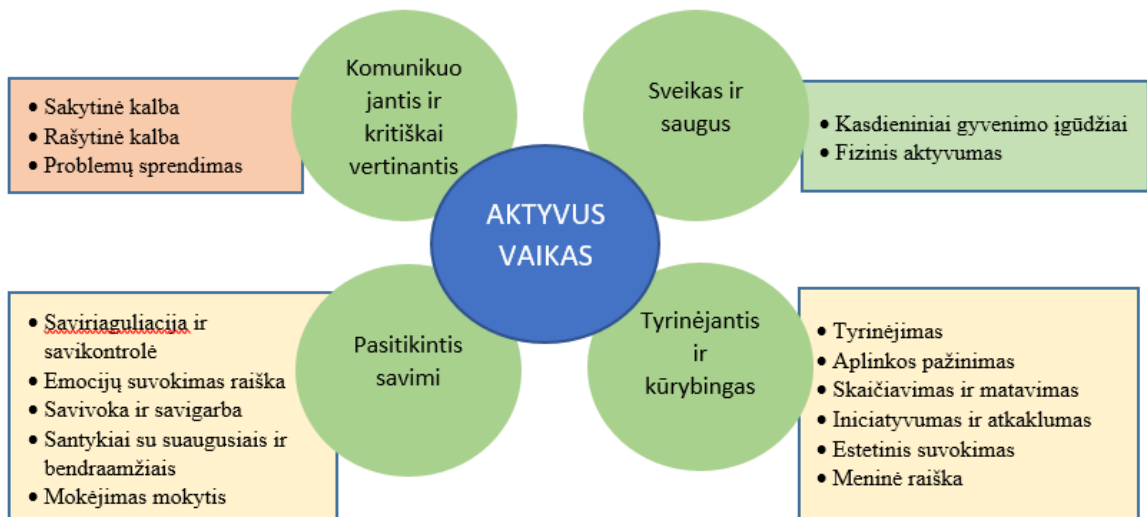
- kalbos ugdymas – logopedo užsiėmimai;
- meninis ugdymas – muzikos, šokio užsiėmimai;
- „nemiegalių“ užimtumas – išspręsta pietų miego neužmiegančių vaikų problema: tėvams prašant, vaikui pietų miego metu sudaromos sąlygos ramiai žaidybinei veiklai už grupės ribų.

1.5. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Vaikystė – tai fizinių ir dvasinių galių formavimosi laikotarpis. Vaikystė yra gražiausias žmogaus gyvenimo laikotarpis. Ji kupina emocijų, ieškojimų ir atradimų, neužmirštamų įspūdžių. Ji praeina kaip viena akimirka, bet palieka ryškų pėdsaką suaugusio žmogaus gyvenime. Vaikai mokosi eiti pirmuosius žingsnius, tarti pirmą žodį, suprasti aplinkinį pasaulį jame vykstančius įvykius, save, kitus. Vaikystė yra svarbiausias ir labiausiai jautrus laikotarpis kiekvienos asmenybės gyvenime. Tai laikas, kai yra įtvirtinamas pasitikėjimas savimi ir aplinkiniais žmonėmis.

Lopšelyje-darželyje kiekvienas vaikas yra unikalus, turintis individualių tik jam būdingų interesų, gebėjimų ir ugdymosi poreikių. Ugdymo procese puoselėjamas vaiko orumas, gerbiama vaiko nuomonė, jo teisė rinktis, spręsti, tartis. Ugdymo procesas nukreiptas į vaiko individualią pažangą ir prigimtinių, kultūrinių, taip pat etninių, socialinių, pažintinių poreikių tenkinimą.

Žinant, kad kiekvieno vaiko ugdymosi tempas yra individualus, vaikų raida yra įvertinama ir mažais žingsneliais skatinama keliant didesnius iššūkius už jo turimus gebėjimus. Ugdydami vaiką, siekiame, kad vaikas augtų smalsus, pasitikintis, bendraujantis, bendradarbiaujantis, sveikas, kuriantis, norintis pažinti ir keisti į supantį pasaulį. Šiam tikslui pasiekti esame susitarę dėl bendros sampratos: koks turi būti ikimokyklinukas išeinantis į priešmokyklinio ugdymo grupę? (žr. 1 pav.):

1 pav. Vaikų pasiekimų jungimas į grupes pagal tai, kokio vaiko tikimasi.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

- **Integralumo principas**– siekiama įvairių (kūrybinių, pažintinių, fizinių, emocinių) vaiko galių plėtotės, tikslingai formuojant vaiko vertybines nuostatas, jausmus, mąstymą ir elgseną. Užtikrinama visų ugdymo sričių darna.
- **Individualizavimo principas** – pripažįstama ir puoselėjama vaiko individualybė; visiems lopšelių-darželių lankantiems vaikams sudaromos galimybės ugdytis pagal savo gebėjimus, poreikius, amžių, parenkant metodus, turinį, pritaikant aplinką.
- **Tęstinumo principas** – programa orientuota į šeimoje pradėto pozityvaus vaiko ugdymo(si) tęsą bei dera su Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa.
- **Tautiškumo principas** – išlaikoma pusiausvyra tarp lietuvių liaudies tradicijų, papročių ir naujovių, suvokiant jų tarpusavio darną, skatinant kūrybinę tradicijos tęstinumą bei ugdant tautinį ir pilietinį sąmoningumą.
- **Nuoseklumo principas**–ugdymas moksliskai pagrįstas: einama nuo lengvo prie sunkaus, nuo žinomo prie nežinomo.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

- Padėti atsiskleisti individualiems vaikų poreikiams ir gebėjimams, pritaikant ir įgyvendinant ugdymo(si) turinį.
- Skatinti vaiką domėtis socialine, kultūrine, gamtine aplinka, norą ją tyrinėti ir pažinti.
- Skatinti vaiko saviraišką ir kūrybiškumą;
- Stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, tenkinti saugumo, aktyvumo ir judėjimo poreikį.
- Tenkinti vaiko bendravimo ir bendradarbiavimo poreikį.
- Ugdyti vaiko empatiją, formuoti dorines, tautinės kultūros vertybes.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

4.1. Ugdymo turinys

Ikimokyklinės programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kryptys (žr. 2pav.):

- Pažinimo ugdymasis;
- Kalbos ir komunikavimo ugdymasis;
- Meninis ugdymasis;
- Fizinis ugdymasis;
- Emocinis ir socialinis ugdymasis.

2 pav. Vaikų ugdymosi kryptys.

Svarbiausios vaiko ugdymosi kryptių ir pasiekimų sričių charakteristikos:

- PAŽINIMO UGDYMASIS:** Ikimokyklinio amžiaus vaikui būdingas smalsumas, noras išbandyti, paliesti. Vaikas nuo paprastų klausimų „kas čia?“ pereina prie „kodėl?“, „kaip?“. Vaiko pažinimas prasideda nuo savęs, artimų žmonių, jį supančios daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimo. Skatinant vaiką tyrinėti aplinką, sudaromos sąlygos vaiko loginio mąstymo, atminties, vaizduotės lavinimui. Ikimokykliniame amžiuje pagrindinis vaiko pasaulio pažinimo metodas – žaidimas. Pažinimo ugdymosi sritys:
 - **Aplinkos pažinimas:** Ikimokykliniame amžiuje aplinkos pažinimas - tai vaiko savęs pažinimas (savo kūno; jausmų ir svajonių pasaulis; savo gebėjimai; ryšiai su kitais žmonėmis), įgytas supratimas apie įvairias pasaulio sritis – artimiausią daiktinę, socialinę ir kultūrinę namų bei grupės aplinką (daiktus, žmones, jų gyvenimo būdą, kultūros reiškinius, techniką ir technologijas), gimtinę, Tėvynę; gamtą (gyvybę, gamtos objektus ir reiškinius, dangaus kūnus), žemę, jos paviršių, laiko tėkmę. Ypatingas dėmesys skiriamas, kad vaikas tobulintų jau turimus aplinkos pažinimo būdus ir išbandytų naujus.
 - **Skaičiavimas ir matavimas:** Kiekio supratimas ir skaičiavimas – tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. Čia svarbūs keli aspektai: skaičiaus panaudojimas kiekiui nusakyti (kiek?); skaičiaus panaudojimas numeravimui (kelintas?); simboliai, naudojami skaičiams pažymėti. Vaiko pažintinė raida neatsiejama nuo vis besiplečiančio vaiko suvokimo apie daiktų panašumus ir skirtumus. Todėl vaiko formos, erdvės, matavimų gebėjimų ugdymasis susijęs su: paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis, daiktų dydžio suvokimu, orientavimusi erdvėje ir laike.
- KALBOS IR KOMUNIKAVIMO UGDYMASIS:** Pati svarbiausia kalbos funkcija yra komunikacinė, t. y. vaiko domėjimasis savimi, kitais žmonėmis, aplinka, gamta, daiktais, skatina vaiko kalbinę raišką. Jau 3 metų vaikai ima domėtis raidėmis, imituoti skaitymą, rašymą. Todėl kalbos ir komunikavimo ugdymui(si) reikia turtingos kalbinės aplinkos: raidžių, užrašų, knygų, žurnalų, storų siūlų, vielučių raidėms lankstyti ir t. t. Svarbiausios vaiko kalbos ir komunikavimo ugdymo kryptys: girdimųjų suvokimų lavinimas, žodyno plėtojimas, gramatiškai taisyklingos kalbos ugdymas, rišlios kalbos ugdymas, regimojo suvokimo ugdymas, rankos paruošimas rašymui. Kai

vaikas atranda ryšį tarp rašytinės ir sakytinės kalbos, tvirtėja klausymosi ir dėmesio išlaikymo įgūdžiai. Kalbos ir komunikavimosi ugdymosi sritys:

- **Rašytinė kalba:** Rašytinė kalba – vaiko minčių dėstymas erdvėje (pvz. popieriuje). Pirmas tokios kalbos momentas atsispindi vaiko „keverzonėse“, todėl į vaikų piešinius žiūrima kaip į savitą kalbą. Programoje vaikų mokymasis rašyti natūraliai įeina į vaikų žaidimus, kurie prasideda nuo smulkiosios motorikos lavinimo. Tokiu būdu siekiama, kad raidė būtų tokiu pat vaiko gyvenimo elementu, kaip ir kalba. Ikimokykliniame amžiuje skatinamas vaiko domėjimasis knygomis, taip rašytinę kalbą siejant su skaitymu.
 - **Sakytinė kalba:** Sakytinė vaiko kalba – tai gebėjimas kalbėti, kalbos turinys, klausimasis, o gebėjimas išsakyti mintis – kalbos raiška. Vaiko sakytinė kalbinė raiška susiejama su grafine, plastine, muzikine, mimikos ir gestų išraiška. Programoje pagrindinis kalbos ugdymo metodas – kasdieninis bendravimas įvairios veiklos metu.
- **MENINIS UGDYMASIS:** Menine veikla siekiama lavinti vaiko saviraišką, vaizduotę, ugdyti jo estetinį skonį. Vaiko kūryba primena žaidimą spalvomis, muzika ar judesiu. Todėl ikimokykliniame, kaip ir priešmokykliniame amžiuje, išskiriamos trys meninės veiklos rūšys: muzika, dailė, vaidyba. Vaikams sudaromos 16 galimybės išgyventi laisvos idėjų ir jausmų saviraiškos džiaugsmą, pažinti, tyrinėti ir pajusti įvairius meninės raiškos būdus, džiaugtis gamtos bei žmogaus kūriniais. Ugdydami ikimokyklinio amžiaus vaiką, siekiame sudominti kūrybos procesu, o ne rezultatu. Grupės vaikams du kartus per savaitę salėje vyksta organizuota muzikinė veikla; vieną kartą per savaitę „Seklyčioje“ vyksta dailės valandėlės. Grupėje įrengtos erdvės dailės ir teatrinei veiklai. Meninio ugdymosi sritys:
 - **Meninė raiška:**
 - Vizualinė raiška.** Tai vaikų gyvenimo sritis, kur kiekvienas gali atrasti tik jam vienam tuo metu itin svarbų savęs išreiškimo būdą be žodžių. Čia vaikas kuria dažniausiai tik jam vienam suprantamus ir labai svarbius dalykus. Vaikui savitu būdu – linijomis, spalvomis ar formomis, sudaromos galimybės ne tik išreikšti save, mažinti emociją įtampą, bet ir derinti rankos, akies ir kitų kūno dalių judesius, lavinti vaizduotę, kūrybos gebėjimus. Tokiu būdu vaikas mokosi spręsti problemas, jautriai reaguoti į savo ir kitų darbus, mokosi bendrauti vaizdų kalba, įgyja pasitikėjimo savo jėgomis ir savarankiškumo
 - Muzika ir šokis.** Muzikinėje, šokio veikloje ugdomas jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, tautosakai, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams. Siekiant ryšio su etnine kultūra, ypatinga ugdymojoji reikšmė teikiama muzikiniam folklorui. Folkloro vaidmuo – ne vien pažintinis, bet ir kūrybinis, estetinis, etninis.
 - Vaidyba.** Tai bendrųjų vaiko sugebėjimų, jo psichinių bei fizinių galių, ypač kalbos, jausmų, intelekto, vaizduotės bei valios ugdymo būdas. Vaikas turi galimybę įsijausti į personažo gyvenimą, džiaugsmą, liūdesį, tobulinti vaidybinius gebėjimus panaudojant įvairias teatrines priemones.
 - **Estetinis suvokimas:** Šios srities ugdymasis nekelia tikslo padaryti vaiką visų meno rūšių mylėtoju, nes mėgdamas ir supraddamas kelias meno rūšis, vyresniame amžiuje vaikas sugebės pastebėti ir įvertinti įvairių kūrinių savitą grožį. Svarbi estetinio vaikų auklėjimo dalis yra skaitymo menas. Grožinė literatūra žadina vaiko savęs pažinimo ir vertinimo poreikį, parodo žmogiškųjų vertybių ir siekimų prasmę. Todėl vaikas skatinamas kalbėti ne tik taisyklingai bet ir raiškiai, kaip su atitinkama intonacija vaikui skaitant pasakas. Tokie veiksmai lavina vaiko klausą, jis geriau skiria garsus, o vaiko sugebėjimas mėgdžioti, jausti intonacijos įvairumą yra svarbus estetinio suvokimo tobulinimo veiksnys. Estetiniame suvokime svarbiausia ne įgyti žinių, o dvasiškai tobulėti, suprasti tas vertybes ir idealus kurias akcentuoja meno kūrėjas.
 - **FIZINIS UGDYMASIS:** Judėjimo stoka – viena iš šiuolaikinės visuomenės problemų, todėl svarbu vaikui nuo pat mažens puoselėti norą būti aktyviu, sveikai gyventi. Vaikas skatinamas įvaldyti visus

judėjimo būdus, puoselėjamos individualios fizinės savybės: judrumas, vikrumas, ištvermė, judesių koordinacija. Organizuotų valandėlių metu judesių atlikimas apjungiamas pagal tam tikrą siužetą, tai vaikams suteikia didesnę malonumą ir susidomėjimą judesių atlikimu, suteikia žaismingumo. Judrių žaidimų organizavimas – vienas iš metodų, skatinančių vaikų fizinį aktyvumą. Fizinio ugdymosi sritys:

- **Fizinis aktyvumas.** Tai kryptinga vaiko veikla, gerinanti fizines galias, kurios būtinos norint pasiekti ir išlaikyti aukštą sveikatos ir fizinio išsivystymo lygį. Skatinamas vaikų fizinis aktyvumas užtikrina sveiką augimą ir vystymąsi, gerą savijautą, nervų sistemos veiklą, ko pasekoje gerėja ugdymosi rezultatai. Gryname ore praleistas laikas ir fiziniai pratimai grūdina organizmą, teigiamai veikia kaulų, raumenų, nervų sistemas. Fizinis aktyvumas tai ne maratonai ar valandų valandas sportavimas sporto salėje, tai judrieji žaidimai, estafetės, pasivaikščiavimai, darbinė veikla, sportinės pramogos.
- **Kasdienio gyvenimo įgūdžiai.** Šie įgūdžiai yra labai svarbūs kiekvienam žmogui. Vaikai jų neturėdami yra nuolat priklausomi nuo kitų žmonių. Pagrindinės sritys, rodančios vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius, yra gebėjimas: valgyti ir gerti, elgtis prie stalo; praustis; apsirengti ir nusirengti ir t.t. Tačiau programoje į vaikų kasdieninio gyvenimo įgūdžių ugdymąsi žiūrima plačiau - padedama vaikui perimti svarbus sveikos gyvensenos įgūdžius: savęs pažinimo, savitvarkos, tinkamo maitinimosi, saugaus elgesio, sveikatos saugojimo ir stiprinimo.

• **SOCIALINIS IR EMOCINIS UGDYMASIS:** Ši ugdymo kryptis organizuojama kaip procesas, kurio metu ikimokyklinukai įgyja žinių, įgūdžių ir nuostatų šiose srityse: savo emocijų suvokimas ir valdymas, pozityvių tikslų išsikėlimas ir pasiekimas, kitų globa ir rūpinimasis kitais, pozityvių santykių su kitais kūrimas ir palaikymas, tinkamas tarpasmeninių santykių situacijų valdymas, atsakingumas kitų atžvilgiu. Ikimokykliniame amžiuje vaikas siekia būti pripažintas ir gerbiamas toks, koks jis yra. Vaiko gera savijauta kolektyve (grupėje ar kt. aplinkoje) lemia jo savivoką ir savigarbą, emocijas ir jų raišką, savireguliaciją ir santykius su aplinkiniais žmonėmis. Todėl didelis dėmesys skiriamas doriniam ugdymui - kur gėris ir blogis nėra savaiminiai procesai, bet priklauso nuo vaiko ugdymosi, suvokimo ir saviraiškos. Socialinio ir emocinio ugdymosi sritys:

- **Savivoka ir savigarba.** Ypatingas dėmesys skiriamas ikimokyklinuko savivokos ir savigarbos ugdymui(si) – tiksliai savo jausmų, interesų, vertybių ir teigiamų asmeninių ypatybių vertinimui. Nes tik teisingai save įsivertinant susiformuoja pasitikėjimo savimi jausmas.
- **Emocijų suvokimas ir raiška.** Vaiko emocijų ugdymasis pradamas nuo laisvos būsenos atsiradimo – nuo buvimo pačiu savimi. Tik turint šios būsenos pagrindus, siekiama, kad vaikas sąmoningai suvoktų emocijas, jas galėtų įvardinti, o prireikus tam tikroje veikloje (pvz. vaidyboje) galėtų emocijas sukelti, įsijausti ir išreikšti.
- **Savireguliacija ir savikontrolė.** Ši sritis suvokiama kaip ikimokyklinuko savitvarda – savo jausmų kontrolė valdant stresą, savo impulsų tvardymas, ištvermingumas susidūrus su sunkumais, tinkama emocijų raiška, asmeninių tikslų iškėlimas ir tikslingas jų siekimas.
- **Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais.** Nuo pat pirmų gyvenimo metų vaikas bendrauja su žmonėmis: su suaugusiais ir vaikais. Bendraudamas jis mokosi gerbti ir vertinti kitus žmones. Šie susiformavę vaiko gebėjimai turi teigiamus pagrindus tolimesniame gyvenimo etape - užaugę lengviau pritampa prie kolektyvo, kuriame stengiasi įgyvendinti vaikystėje jiems įdiegtas socialinio elgesio taisykles.

Į visas ugdymosi kryptis integruojamos ugdymo (si) sritys (pasiekimai):

- **Mokėjimas mokytis.** Ikimokykliniame amžiuje mokėjimo mokytis gebėjimų ugdymasis suprantamas kaip vaiko poreikis sužinoti, atsakomybė už savo veiklą, pasirenkamus veikimo būdus; savo stiprybių ir trūkumų žinojimas; veiklos rezultatų apmąstymas; domėjimasis pasirenkamos

veiklos galimybėmis. Mokėjimas mokytis – tai vaiko noras bei pasirengimas imtis naujų užduočių, gebėjimas kontroliuoti veiklos procesą bei taikyti įgytus gebėjimus įvairiuose kontekstuose

- **Iniciatyvumas ir atkaklumas.** Iniciatyvumas – ikimokyklinuko savybė pasireiškianti savarankišku veiklos atlikimu, idėjos iškėlimu. Atkaklumas - savo tikslų siekimas, nenuolaidžiavimas savo norams. Tačiau būti iniciatyviam ir atkakliam labai sudėtinga, nes reikia įdėti pastangų – niekas iš niekur neatsiranda. Šių gebėjimų ugdymasis formuoja vaiko valią - nusiteikimą veikti aktyviai, rinktis veikimo kryptis, įveikti kliūtis, siekti tikslo, padeda pasirinkti geriausius veiklos variantus.

- **Tyrinėjimas.** Smalsaudami vaikai pažįsta save ir pasaulį, lavina savo mąstymo gebėjimus, išbando įvairių elgesį, sužino, kas jiems patinka, o kas – ne. Smalsumas išreiškia norą sužinoti bei patirti kažką naują ar neįprastą, o tai pasiekama tyrinėjant. Smalsumas yra poreikis, o tyrinėjimas – elgesys. Vaiko tyrinėjimas gali būti iš anksto apgalvotas ir sistemingas arba atsitiktinis. Ikimokyklinuko tyrinėjimai atveria galimybes pažinti aplinką, bendraamžius, suaugusiuosius, tam tikrus mokymosi dalykus, o be to – ir save patį. Skatindami tyrinėjantį mažylio elgesį, vaikas įgauna motyvaciją mokytis, o jo veikla pasipildo kūrybine vaizduote.

- **Problemų sprendimas.** Problemų sprendimo gebėjimai padeda vaikams priimti konstruktyvius sprendimus. Vaikas pats mokosi pasirinkti, nuspręsti ir pajusti problemų sprendimo ar pasirinkimo padarinius. Todėl ikimokykliniame amžiuje vaiko problemų sprendimų ugdymasis ateityje palengvina ir praplečia sprendimų variantus ir poelgių galimas pasekmes.

- **Kūrybiškumas.** Ikimokyklinio amžiaus tarpsnis – pats palankiausias kūrybiškumo ugdymuisi, nes būtent tada vaikas yra pats imliausias: jis smalsus, visa savo esybe trokšta pažinti pasaulį; jo mąstymas dar laisvas, nesuvaržytas dogmų ir stereotipų. Kūrybiškumas – kiekvieno vaiko saviraiškos puoselėjimas, tai gebėjimas netipiškai mąstyti, kurti.

Ikimokyklinės programos vaikų ugdymo turinyje išskiriami vaiko gebėjimai, kuriuos turėtų įgyti 2 m. vaikas (ankstyvasis amžius) ir 3–6 m. vaikas (ikimokyklinis amžius). Programoje vaikų amžius prilyginamas vaikų pasiekimų žingsneliams. Kadangi įstaigoje ugdomi vaikai nuo 2 metų, programoje išskirti vaikų pasiekimų 2-5 žingsneliai, kurie išdėstyti visose ugdymosi srityse. Išskirti vaikų gebėjimai padeda pedagogams įvertinti individualią vaikų pažangą.

VAIKŲ PASIEKIMŲ ANTRAS ŽINGSNELIS

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	<ul style="list-style-type: none"> • Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. • Padeda vieną kitą daiktą į vietą. • Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. • Valgo ir geria savarankiškai. 	Sakytinė kalba	Klausymas <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir kalba, mimika ir gestais, reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. Kalbėjimas <ul style="list-style-type: none"> • Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.
Fizinis ugdymasis	<ul style="list-style-type: none"> • Pastovi ant vienos kojos. • Lipa ir nulipa laiptais. • Atsisirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės. • Peršoka liniją. • Įkerpa popieriaus kraštą. 	Rašytinė kalba	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai brauko rašymo priemone popieriaus lape.
Emocijų suvokimas ir raiška	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda naudoti emocijų raiškos žodelius. • Atranda savus emocijų raiškos būdus 	Aplinkos pažinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir įvardina artimiausios aplinkos daiktus. • Orientuojasi savo grupės aplinkoje. • Žino savo, šeimos narių vardus.
Savireguliacija ir savikontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Bando kontroliuoti savo elgesį. • Išbando savo interesų gynimo ir konfliktų sprendimo būdus. • Didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti. 	Skaičiavimas ir matavimas	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas stengiasi reikiamos formos, dydžio ir spalvos daiktą. • Skiria žodžius mažai ir daug. • Pasako kiek yra metukų.
Savivoka ir savigarba	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba pirmuoju asmeniu „aš“. • Pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė. • Pavadina 5-6 kūno dalis. • Didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti. 	Meninė raiška	Muzika ir šokis <ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja 2-4 garsų daineles. • Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais, trepsi, barškina, stuksena. • „Šoka“ mėgdžiodamas judesius. Žaidinimai ir vaidyba <ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, • Myluoja, apkabina Vizualinė raiška <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja.
Santykiai su suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> • Lengviau atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. • Ramiai stebi nepažįstamus žmones. • Rodo prierašumą besirūpinančiam suaugusiam. 		
Santykiai su bendraamžiais	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia greta arba trumpai su draugu. • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais. 	Estetinis suvokimas	<ul style="list-style-type: none"> • Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus.
Integruojamos ugdymo (si) sritys (pasiekimai)			
Mokėjimas mokyti	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi kas kaip veikia. • Atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus 	Iniciatyvumas ir atkaklumas	<ul style="list-style-type: none"> • Pats keičia veiklą. • Reiškia savo norus.
Tyrinėjimas	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi jį supančia aplinka. • Kartoja veiksmą po patirtos nesėkmės. 	Problemų sprendimas	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi savo veiksmų pasekmes. • Prašo pagalbos nepavykus atlikti veiklos.
Kūrybiškumas		Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus	

VAIKŲ PASIEKIMŲ TREČIAS ŽINGSNELIS

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	<ul style="list-style-type: none"> • Padedamas plaunasi, šluostosi rankas ir veidą. • Padedamas susitvarko žaidimų vietą. • Padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. • Pasako kaip elgtis su pavojingais daiktais (degtukais, vaistais ir pan.). 	Sakytinė kalba	Klausymas <ul style="list-style-type: none"> • Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. Kalbėjimas <ul style="list-style-type: none"> • Klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyveni - mus. Pradeda mėgdžioti, sako ačiū, prašau.
Fizinis ugdymasis	Fizinis aktyvumas <ul style="list-style-type: none"> • Pastovi ant vienos kojos. • Lipa ir nulipa laiptais. • Atsispirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės. • Peršoka liniją. • Įkerpa popieriaus kraštą. 	Rašytinė kalba	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadinant. Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Įvairiomis priemonėmis kraigalioja vertikalias, horizontalias linijas.
Emocijų suvokimas ir raiška	Emocijų suvokimas ir raiška <ul style="list-style-type: none"> • Pavadina pagrindines emocijas. • Atpažįsta kitų emocijas pagal elgesį. • Pradeda valdyti savo emocijas. 	Aplinkos pažinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Išvardina gyvenamosios vietos objektus. • Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. • Atpažįsta ir įvardija artimiausios aplinkos gyvūnus, augalus. • Pastebi ir pasako pagrindinius augalų ir gyvūnų požymius.
Savireguliacija ir savikontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. • Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). • Pats susiranda žaislų, žaidžia greta kitų ir su kitais. 	Skaičiavimas ir matavimas	Skaičiavimas <ul style="list-style-type: none"> • Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę, Matavimas <ul style="list-style-type: none"> • Kaladėlių krūvelėje randa tos pačios spalvos, formos ar dydžio detalę. • Parodo, kurie du iš 4–5 paveikslukų yra tokie patys. • Visai bandydamas suranda reikiamą dėlionės detalę.
Savivoka ir savigarba	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. • Pasako savo ir kito jausmus, norus. • Supranta, kad kitas negalėjo matyti to ką matė jis, nes kitas žmogus nebuvo šalia. • Mano, kad jis yra geras, todėl jį kiti palankiai vertina. 	Meninė raiška	Muzika <ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo daineles, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais. Šokis <ul style="list-style-type: none"> • Kuria ritminius motyvus. • „Šoka“ vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus. Žaidimai ir vaidyba <ul style="list-style-type: none"> • Kuria dialogą tarp veikėjų.

Santykiai su suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Atkartoja suaugusių veiksmus, intonacijas. 		<ul style="list-style-type: none"> Atkuria matytų situacijų fragmentus Vizualinė raiška <ul style="list-style-type: none"> Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometris ir laisvas formas, spalvas.
Santykiai su bendraamžiais	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžia greta, trumpai pažaidžia kartu su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Turi žaidimų draugą. 	Estetinis suvokimas	<ul style="list-style-type: none"> Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo meninius įspūdžius. Reaguoja į kitų vertinimus. Grožisi gamtos garsais, spalvomis.
Integruojamos ugdymo (si) sritys (pasiekimai)			
Mokėjimas mokytis	<ul style="list-style-type: none"> Siūlo žaidimų idėjas. Domisi aplinka – klausinėja. Žaidžia kūrybiškai. 	Iniciatyvumas ir atkaklumas	<ul style="list-style-type: none"> Pasirenka ir žaidžia vienas ar su draugais. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (susidomėjus). Laukia suaugusiojo pagalbos, padrąsinimo, kai susiduria su nesėkme.
Tyrinėjimas	<ul style="list-style-type: none"> Tyrinėja supančią gamtinę ir daiktinę aplinką visais pojūčiais. Pasirenka reikalingas priemones tiriamajai veiklai. 	Problemų sprendimas	<ul style="list-style-type: none"> Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes
Kūrybiškumas		<ul style="list-style-type: none"> Ižvelgia naujas įprastų daiktų savybes. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	

VAIKŲ PASIEKIMŲ KETVIRTAS ŽINGSNELIS

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	<ul style="list-style-type: none"> Dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. Priminus tvarkosi žaislus. 	Sakytinė kalba	Klausymas <ul style="list-style-type: none"> Pradeda išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Kalbėjimas <ul style="list-style-type: none"> Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas.
Fizinis ugdymasis	Fizinis aktyvumas <ul style="list-style-type: none"> Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu. Šokinėja vietoje, judant pirmyn, įveikdamas kliūtis. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais (užsega ir atsega sagas, veria ant virvelės smulkius daiktus). 	Rašytinė kalba	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> Skaito knygelį paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Rašymas <ul style="list-style-type: none"> Raidėmis ir simboliais pradeda kraigalioti įvairioje veikloje. Kopijuoja ir bando rašyti raides.

Emocijų suvokimas ir raiška	<ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina situacijas, kuriose kilo jausmai. • Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį ir tinkamai į jas reaguoja. • Išreiškia jausmus mimika ir žodžiais, o ne veiksmis. 	Aplinkos pažinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie savo šeimą. • Orientuojasi darželio aplinkoje. • Įvardija kelis gimtojo miesto objektus. • Atpažįsta ir įvardija naminius, kai kuriuos laukinius gyvūnus, nusako jų gyvenimo skirtumus. • Domisi gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti.
Savireguliacija ir savikontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Primenant laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. • Priima dienos ritmo pasikeitimus. • Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus. 	Skaičiavimas ir matavimas	Skaičiavimas <ul style="list-style-type: none"> • Skaičiuoja iki 5-ių. • Skiria kelintinius skaitvardžius. Matavimas <ul style="list-style-type: none"> • Skiria apskritimą ir kvadratą. • Grupuoja daiktus pagal formą, spalvą. • Dėlioja daiktus didėjimo - mažėjimo tvarka. • Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.
Savivoka ir savigarba	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras/moteris). • Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys. • Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. 	Meninė raiška	Muzika <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) girdėtus kūrinius. • Dainuoja dialoginio pobūdžio daineles. Šokis <ul style="list-style-type: none"> • Šoka šokius pritaikant skirtingo tempo dalis. Žaidimai ir vaidyba <ul style="list-style-type: none"> • Vaizduoja realistinę ir fantastinę siužetą. • Susikuria vaidybinę aplinką.
Santykiai su suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukia suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. • Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. 		Vizualinė raiška <ul style="list-style-type: none"> • Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. • Eksperimentuoja išbandydamas skaitmenines priemones, fotoaparata.
Santykiai su bendraamžiais	<ul style="list-style-type: none"> • Draugams siūlo savo žaidimų idėjas. • Padeda kitam vaikui. 	Estetinis suvokimas	<ul style="list-style-type: none"> • Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių. • Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus).
Integruojamos ugdymo (si) sritys (pasiekimai)			
Mokėjimas mokyti	<ul style="list-style-type: none"> • Imasi iniciatyvos įgyvendinant žaidimų idėjas. • Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. Spėlioja veiksmų pasekmes. 	Iniciatyvumas ir atkaklumas	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus. • Bando pats įveikti kliūtis veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.

Tyrinėjimas	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi iš ko padaryti daiktai, jų savybėmis. • Suvokia daiktų paskirtį. • Įvardina daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtumus. 	Problemų sprendimas	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško tinkamų sprendimo būdų. • Bando įveikti sunkumus pats.
Kūrybiškumas		<ul style="list-style-type: none"> • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. 	

VAIKŲ PASIEKIMŲ PENKTAS ŽINGSNELIS

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	<ul style="list-style-type: none"> • Padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. • Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. • Padedamas suaugusiojo serviuoja ir po valgio sutvarko stalą. • Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika. 	Sakytinė kalba	Klausymas <ul style="list-style-type: none"> • Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. • Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. Kalbėjimas <ul style="list-style-type: none"> • Vartoja antonimus ir sinonimus. • Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.).
Fizinis aktyvumas	<ul style="list-style-type: none"> • Eina ratu, poromis, atbulomis. • Šoka į toli, į aukštį. • Žaidžia žaidimus su kamuoliu. • Žaidžia komandomis, derindamas veiksmus. • Tiksliau valdo pieštuką ir žirkles. 	Rašytinė kalba	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. • Žino keliolika abėcėlės raidžių. Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Supranta rašymo tikslus. • Spausdintinomis raidėmis rašo savo vardą kopijuoja aplinkoje esančius žodžius.
Emocijų suvokimas ir raiška	<ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis. • Išreiškia jausmus tinkamais būdais – neskaudindamas kitų. • Domisi kitų emocijomis. 	Aplinkos pažinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą. • Atranda ir mokosi naudotis buities prietaisais, skaitmeninių technologijų galimybėmis. • Mokosi rūšiuoti atliekas.
Savireguliacija ir savikontrolė	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. • Bando konfliktus spręsti taikiai. • Sutelkia dėmesį. • Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose. 	Skaičiavimas ir matavimas	Skaičiavimas <ul style="list-style-type: none"> • Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčiu simboliu. • Skaičiuoja iki 10-ties. • Palygina daiktų grupes pagal kiekį (daugiau/mažiau). • Supranta ir vartoja sąvokas: pusiau, į 2–3 dalis. Matavimas <ul style="list-style-type: none"> • Skiria plokštumos ir erdvės figūras. • Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamas sąlyginius matus (savo kūno dalį, trečią daiktą). • Pradedą suvokti laiko trukmę.
Savivoka ir savigarba	<ul style="list-style-type: none"> • Įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. • Pasako savo tautybę. • Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus. • Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. 		

Santykiai su suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi laikytis susitarimų. • Bando tinkamu būdu išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę. 	Meninė raiška	Muzika <ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja platesnio diapazono vienbalsės daineles. • Groja 2-3 garsų melodijas. Šokis <ul style="list-style-type: none"> • Šoka ratelius pritaikydamas įvairius žingsnelius, išreikšdamas erdvės ir laiko elementus. Vaidyba <ul style="list-style-type: none"> • Improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes. • Tikslingai naudoja daiktus teatro reikmėms. Vizualinė raiška <ul style="list-style-type: none"> • Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino.
Santykiai su bendraamžiais	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais. • Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. 		
Estetinis suvokimas	<ul style="list-style-type: none"> • Papasakoja išpūdžius apie meninio kūrinio siužetą. • Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. • Pastebi papuoštą aplinką. 		
Integruojamos ugdymo (s) sritys (pasiekimai)			
Mokėjimas mokytis	<ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai ieško atsakymų į kylančius klausimus. • Kalba apie tai, ko norėtų išmolti, planuoja savo veiklą. • Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, žinyuose ar pan.) 	Iniciatyvumas ir atkaklumas	<ul style="list-style-type: none"> • Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną. • Ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. • Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusį.
Tyrinėjimas	<ul style="list-style-type: none"> • Atlieka trumpalaikius stebėjimus. • Pasitelkia priemonių įvairovę (lupą, mikroskopą). • Analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes. 	Problemų sprendimas	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedama matyti sprendimų pasekmes. • Tariausi su kitais dėl veiksmų atlikimo. • Nepasiekus tikslo, bando keletą kartų.
Kūrybiškumas		<ul style="list-style-type: none"> • Ieško netikėtų sprendimų • Fantazuoja. 	

Lopšelio-darželio prevencinė veikla ir jos vieta įstaigos gyvenime

Prevencija – tai įvairių veiklų taikymas siekiant išvengti neigiamų gyvenimo reiškinių vaikų aplinkoje ir ugdyti vaikų atsparumą dar iki susiduriant su jais.

Prevencinė veiklos priemonės:

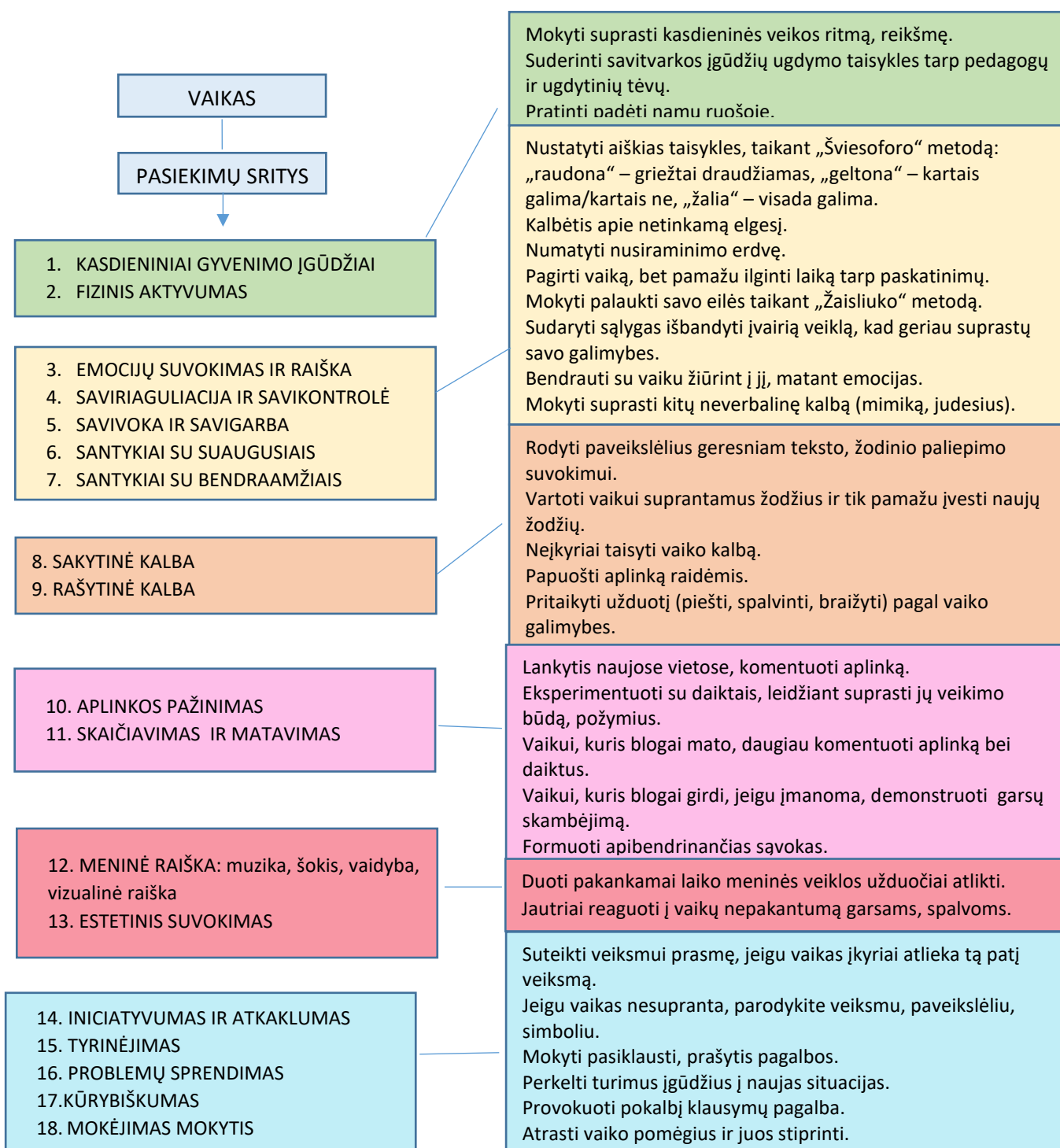
- **Prevencinės programos.** Jos taikomos kaip struktūrinė, formalizuota ir pagal iš anksto apibrėžtą modelį kryptingai ir sistemingai įgyvendinama prevencinė veikla. Ugdomas ikimokyklinio amžiaus vaikų įstaigoje įgyvendinama:
 - ✓ „Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencinė programa“, kuri skirta padėti vaikams suprasti, kaip augti sveikam ir saugiam, išvengti pavojingų medžiagų ir rizikingo elgesio. Programai skiriama ne mažiau kaip 5 valandos per metus, pagal temas (vaistai, buitinės cheminės medžiagos, tabakas, alkoholiniai gėrimai);

✓ „Socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa“, kuri padeda ugdytosi sunkumų turintiems vaikams įgyti pasitikėjimo savimi ir išmokti socialinių-emocinių įgūdžių.

- **Projektai.** Jų tikslas savalaikiai spręsti galimai kylančias problemines situacijas. Tai ne vienadienė veikla, o sistemingas darbas įtraukiant įvairius bendradarbiavimo būdus.
- **Bendruomenės švietimas.** Jis sustiprina bendradarbiavimą tarp įstaigos bendruomenės narių, padeda vykdyti prevencinės veiklos efektyvumo stebėseną.
- **Pedagogų kompetencijos tobulinimas.** Ši priemonė padeda pedagogams pagal poreikį įgyti žinių ir savalaikiai jas taikyti ugdymo praktikoje.

Įstaigoje prevencinę veiklą koordinuoja Vaiko gerovės komisija (VGK), kurios tikslas – užtikrinti saugią ir palankią ugdymosi aplinką.

Kaip padėti sunkumų turinčiam vaikui?

4.2. Ugdymo metodai

Vaikų gebėjimų ugdymo(si) **pagrindinė veikla – žaidimas**. Todėl kiekvienas pedagogas ieško tokių darbo metodų ir būdų, kurie geriausiai padėtų siekti užsibrėžtų tikslų ir uždavinių. Taikomi tokie metodai, kurie padėtų atsiskleisti kiekvieno vaiko individualumui bei kūrybinėms galioms, kurie turėtų vaikams patrauklių žaidybinių elementų bei skatintų vaikų praktinių įgūdžių formavimą(si).

Lopšelyje-darželyje taikomi metodai:

- **Aktyvus ugdymasis.** Taikant šį metodą skatinamas vaikų bendradarbiavimas, kad jie galėtų prisiimti atsakomybę už savo ir kitų ugdymąsi, mokytis vieni kitų padedami, gilinti supratimą persakydami analizuojamą informaciją ar idėjas savais žodžiais, diskutuodami. Tuo tikslu pedagogai organizuoja vaikų darbą grupelėmis, siūlo problemų sprendimų paieškos diskusijas, sudaro sąlygas vaikui pamatyti savo atliko individualaus darbo indėlį kolektyvinio darbo rezultate ir pan.

- **Patirtinis ugdymasis.** Tai toks veiklos būdas, kai ikimokyklinio ugdymo pedagogas sudaro sąlygas vaikams pamatyti, išgirsti, išgyventi, apmąstyti, t.y. įgyti įvairios patirties patiemis aktyviai veikiant, dalyvaujant. Patirtinio ugdymosi metodo rezultatas – vaiko gebėjimų plėtojimas ir įgūdžių pritaikymas kasdieniniame gyvenime. Pedagogai stebi vaikus, su jais bendrauja, reaguoja į kuriamo žaidimo ar kitos veiklos situaciją: pasidžiaugia, pasiūlo, pasikalba, padeda, pamoko, pataria, pateikia naujos informacijos. Pedagogai stengiasi nesutrikdyti vaikų savitos veiklos, neprimesti savo nuomonės.

- **STEAM ugdymasis.** Platesnis ir gilesnis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, menų/dizaino, matematikos sričių ugdymas. Lopšelyje-darželyje taikant šį metodą, vaikams sudaromos sąlygos lankytis mokslo laboratorijose, ugdytis netradicinėse aplinkose ir pan. STEAM ugdymo tikslas – parengti vaikus spręsti problemas inovacijų kūrimo, kritinio ir kūrybinio mąstymo, bendradarbiavimo, veiksmingo bendravimo keliu, atsižvelgiant į naują mokslo sukurtą informaciją. Menų įtraukimas į STEAM didina technologinių ir inžinerinių veiklų patrauklumą ir skatina vaikų kūrybiškumą.

- **Gabių vaikų ugdymas.** Gabus vaikas, savo gabumais, pralenkia savo bendraamžius, todėl pedagogai ugdydami tokius vaikus orientuojasi į metais vyresnių vaikų pasiekimų sričių vertinimus (Pvz. 3 m. vaiko gebėjimų vertinimą atlieka taikant 4 m. vaiko siekiamus gebėjimus ir pan.).

Lopšelyje-darželyje taikomi vaikų gabumų atpažinimo ir įvertinimo būdai:

- grupiniai ir individualūs intelekto testai;
- specializuoti klausimynai;
- mokytojų vertinimai, taikant brandesnių vaikų pasiekimų lygius;

➤ tėvų nuomonė.

- **Švietimo pagalba.** Vaikams, jų tėvams (globėjams), mokytojams specialistų teikiama pagalba, kurios tikslas – didinti švietimo veiksmingumą. Atsižvelgiant į individualias ugdytinių šeimų situacijas, įstaigoje teikiama: specialioji pedagoginė pagalba, psichologinė pagalba, specialioji pagalba, socialinė pagalba, informacinė pagalba. Pagalbos vaikui poreikį pedagogai įsivertina pagal ikimokyklinio ugdymo metodines rekomendacijas, kuriose pateikti ženklai, išpėjantys apie poreikį pritaikyti ugdymo procesą. Jie informuoja pedagogą ir tėvus (globėjus) apie būtinumą atidžiau stebėti vaiko veiklas, bendravimą ir ieškoti metodų, kurie padėtų vaikui išsiugdyti jo galimybes atitinkančius gebėjimus.

Šie metodai - puiki galimybė pažinti ir atskleisti vaiko individualius gebėjimus, poreikius, pomėgius.

4.3. Ugdymo priemonės

Siekiant vaikų ugdymo(si) tikslų įstaigoje taikomos priemonės:

- *edukacinė aplinka* (fizinė ir psichologinė) – dinamiška ugdymo ir ugdymosi erdvė, sukurta ir veikiama edukatoriaus (pedagogo, tėvo) numatytam ugdymo tikslui pasiekti;
- *materialinė aplinka* – daiktinės priemonės reikalingos programoje apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti.

Edukacinė aplinka. Pedagogai, tėvai – pagrindiniai vaikų ugdymo(si) partneriai. Tačiau darželio edukacinė aplinka – trečiasis „pedagogas“. Todėl didelį dėmesį skiriame ugdomosios aplinkos ypatumams.

Fizinė aplinka:

- grupės aplinka padalinta į įvairaus dydžio saugias, jaukias, estetiškas, artimas namų aplinkai erdves: kūrybinei veiklai, pažintinei – tiriamajai veiklai, aktyviam judėjimui bei kūrybiniams-vaidmeniniams žaidimams. Aplinka pertvarkoma atsižvelgiant į vaikų amžių, poreikius ir ugdymo tikslus. Pedagogo fantazija neribojama, skatinama inovacijų paieška;
- visos priemonės, žaislai, ir kt. lengvai vaikų pasiekiami, prieinami;
- grupėse kuriami orientaciniai kampeliai (ramybės, aktyvaus judėjimo, meniniai, skaitymo ir t. t.);
- vaikų veikla plėtojama už grupės ribų. Salė pritaikyta vaikų meninei ir judriai veiklai, renginiams. Lauke įrengtos kiemo aikštelės vaikų žaidimams. Pritaikomos infrastruktūros aplinkos: Nemuno sala, Laisvės alėja, Vienybės aikštė ir pan.

Psichologinė aplinka:

- saugus, pasitikėjimą skatinantis mikroklimatas;
- palanki vaikų adaptacija bendradarbiaujant su šeima;
- ugdymo procesas planuojamas ir organizuojamas atsižvelgiant į spontaniškai kilusias vaikų idėjas ir suteikiant pagalbą jas įgyvendinant;
- problemų sprendimas „čia ir dabar“;
- bendrumo pojūčio formavimas – vaikas pilnavertis darželio bendruomenės narys.

Materialinė aplinka.

Grupės aplinkoje vaikams gausu bendro naudojimo priemonių: kūrybiniais - siužetiniams žaidimams, vaikų vaidybai, dailei, muzikai, judėjimui, pažintinei – tiriamajai veiklai.

Pagrindinės vaiko ugdymosi priemonės: žaislai (lėlės, mašinos, medinės ir kt. kaladės/kaladėlės, vežimėliai, lėlių baldeliai ir t. t.), žaidimai (konstruktoriai, dėlionės, mozaikos, Lego kaladėlės ir t. t.), įvairios medžiagos (popierius, plastilinas, molis, spalvota tešla, įvairiarūšiai tapybos dažai, vielutės, siūlai ir t. t.), daiktai (sportinis inventorių, pagalvėlės, sėdmaišiai, supynės ir t. t.), vaikiškos knygos, plakatai, nuotraukos.

Taip pat naudojamos specialios ugdymo priemonės, t. y. techninės-vaizdinės (multimedijos sistema, kompiuteriai, skaitmeninės mokymosi programos). Pedagogai kuria ir gamina priemones vaikams turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Priemonių tikslas - motyvuoti ir skatinanti vaikus pačius aktyviai veikti: kurti, tyrinėti, atrasti, pasirinkti, tobulinti savo praktinius gebėjimus, eksperimentuoti, būti kūrybiškais.

Grupėse ikimokyklinio amžiaus (3–6 m.) vaikai turi individualias dėžutes, į kurias susideda asmenines ugdymosi priemones – žaislus.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimai – tai susiformavusios vertybinės nuostatos, gebėjimai, supratimas, patirtis. Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Vaikui pradėjus lankyti įstaigą pedagogas stebi, kaip jis adaptuojasi naujoje aplinkoje. Adaptacija – svarbus ir individualus kiekvienam vaikui laikotarpis. Kai vaikas puikiai jaučiasi, atliekamas vaikų gebėjimų vertinimas.

Lopšelyje-darželyje vaikų pasiekimų vertinimas orientuotas į individualią vaiko pažangą, todėl taikomas procentinis 18-os vaiko pasiekimų sričių vertinimas. Tokiu būdu pedagogai ir vaiko tėvai gali aiškiau pamatyti vaiko stipriąsias, silpnąsias puses ir savalaikiai suteikti pagalbą, kryptingai ugdyti vaiką, puoselėti jo gabumus.

Taikoma vaikų vertinimo sistema:

- **Pirminis diagnostinis vertinimas (rugsėjo mėn. arba naujai atvykus į darželį) – naudojamas siekiant:**
 - ✓ išsiaiškinti vaiko gebėjimus, savybes, poreikius;
 - ✓ numatyti tolesnio ugdymosi galimybes;
 - ✓ individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo procesą.

Įstaigoje kiekvienas vaikas turi savo pasiekimų segtuvą ir meninės veiklos aplanką. Dėl bendros vaikų ugdymo(si) sampratos, šiame vaikų vertinimo etape tikimasi aktyvaus vaiko tėvų dalyvavimo.

- **Formuojamasis- nuolatinis vertinimas (visus mokslo metus) – taikomas ugdymo proceso metu, kuris padeda:**
 - ✓ numatyti ugdymosi perspektyvą;
 - ✓ pastiprinti daromą pažangą;
 - ✓ skatina vaikus mokytis analizuoti esamus pasiekimus ar mokymosi spragas;
 - ✓ sudaro galimybes vaikams ir pedagogams geranoriškai bendradarbiauti.

Pedagogai kiekvieno vaiko kasdinišius pasiekimus fiksuoja atlikdami stebėjimus, analizuodami vaiko kūrybą, jų atliekamas užduoteles ir kt. Šiame kasdieninio vertinimo etape aktyviai dalyvauja patys vaikai – po veiklos jie įsivertina savo savijautą, komentuoja veiklos rezultatus. Pedagogai taiko savitas vaikų savęs įsivertinimo metodikas.

- **Tarpinis įvertinimas (sausio-vasario mėn.) – naudojamas siekiant:**
 - ✓ išsiaiškinti pasiektą vaikų gebėjimų lygį;
 - ✓ numatyti tolesnio ugdymosi galimybes, suteikti tikslingą ir kryptingą pagalbą įveikiant sunkumus.
- **Apibendrinamasis vertinimas (balandžio-gegužės mėn.) – naudojamas:**

- ✓ įvertinti vaikų pasiekimus;
- ✓ nustatyti vaiko ugdymo(si) pažangą;
- ✓ ugdytinių tėvų informavimui apie vaikų pasiekimus.

Pagrindiniai vaiko vertintojai – vaiko grupės mokytojai, kuriems padeda meninio ugdymo mokytojai, logopedė. Vertinime taip pat dalyvauja vaiko tėvai ir pats vaikas. Tėvai papasakoja apie vaiko ugdymo(si) sąlygas namuose, išsako savo nuomonę apie vaiko pasiekimus, pomėgius, specialiuosius poreikius. Su vaiku pasiekimai aptariami, pabrėžiant vaiko sėkmę. Vaiko prašoma pakomentuoti savo darbelius, siūloma palyginti prieš metus atliktus darbelius su paskutiniu darbeliu. Vaikas lygina juos ir mato savo pažangą.

Informacija apie vaiką renkama įvairiais būdais:

- stebint vaiką natūralioje veikloje, t. y. žaidžiant, tyrinėjant, kuriant, judant;
- pokalbio su vaiko tėvais ir vaiku metu;
- analizuojant vaiko kūrybą;
- analizuojant veiklos, elgesio vaizdo įrašus, nuotraukas.

Vertinimo medžiaga kaupiama individualiuose vaiko gebėjimų ir pasiekimų segtuvuose. Vertinimo medžiaga atspindi visuminį vaiko ugdymą(si): įvairūs vaiko dailės darbeliai, sukurtos knygelės, vaiko rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų užfiksuoti vaiko keliami klausimai, pasakojimai, žodinė kūryba, fizinio pasirengimo įvertinimas pagal kontrolinius pratimus. Sukaupta medžiaga – informatyvi: užrašytas vaiko vardas, data, gali būti užrašyti vaiko išsakyti įvertinimai, pedagogo pozityvūs komentarai, gali būti nurodytas įdėtos vertinimo medžiagos tikslas (žr. 4 pav.):

	<p>Saulius – 4 m. 10 mėn.</p> <p><i>Iniciatyvumas ir atkaklumas. Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis veikloje.</i></p> <p><i>Aplinkos pažinimas. Skiria augalo dalis.</i></p> <p><i>Fizinis aktyvumas. Taisyklingai laiko žirkles.</i></p> <p>Sauliukas labai stropiai atliko užduotėlę: iškirpo žiedą, jį nuspalvino, priklijavo, pripiešė kotelį ir lapelius.</p> <p>Taip gražiai iškirpti jam pavyko todėl, kad taisyklingai laikė žirkles, dirbo susikaupęs ir neskubėdamas. Atkreipkite dėmesį, kaip gražiai jis suderino žiedo spalvas.</p>
<p>Pastaba. Vaiko darbelis įdėtas į Pasiekimų aplanką.</p>	

4 pav. Vaiko veiklos aprašas.

Vaiko gebėjimų ir pasiekimų segtuvuose kaupiama informacija skirta visiems: pedagogui, tėvams, pačiam vaikui, įstaigos vadovams. Vaiko segtuvai padėti visiems prieinamoje vietoje.

Apie individualius vaiko pasiekimus taikomos informavimo formos:

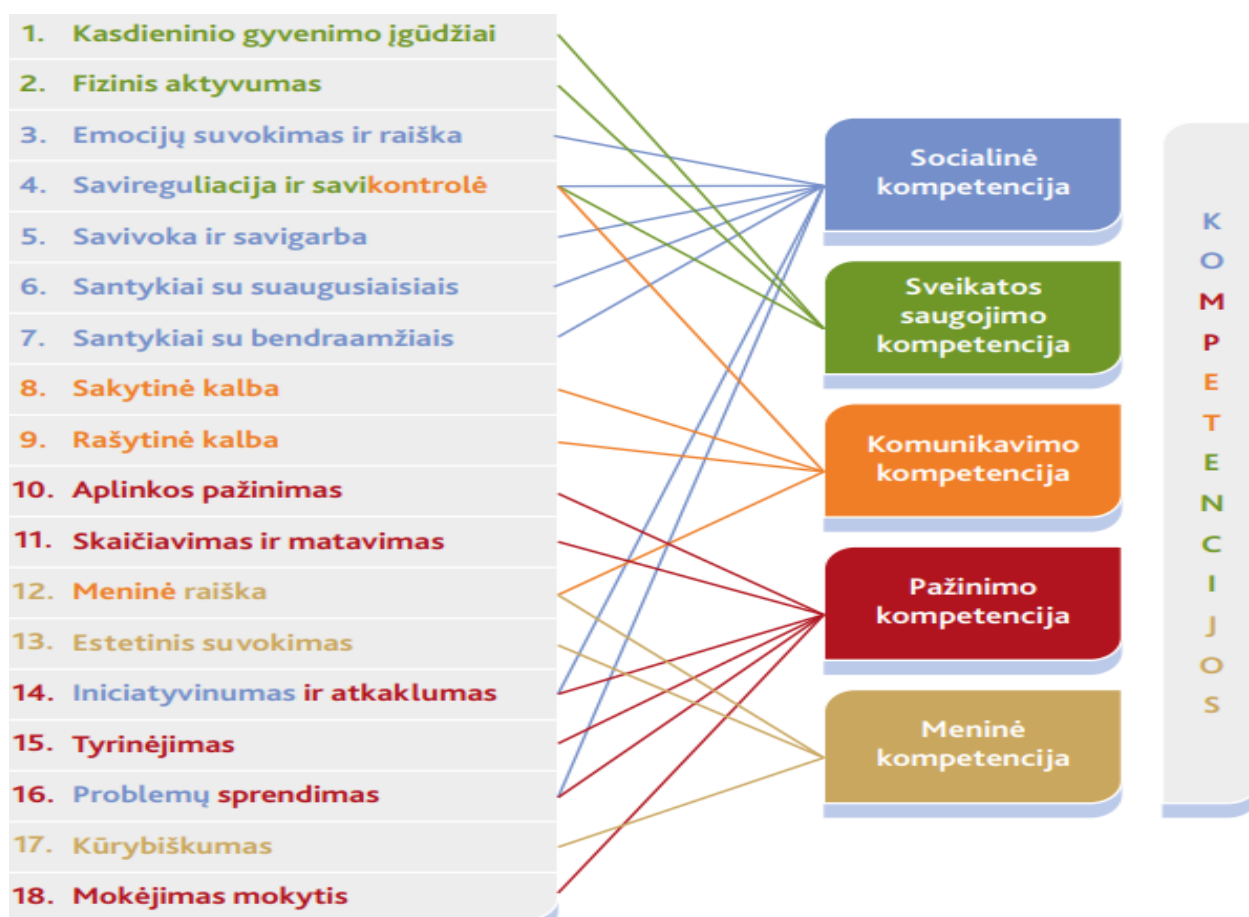
- pedagogų rengiamos individualios vaikų pasiekimų apibendrinimo knygelės;
- vaikų įsivertinimo testai;
- individualių vaiko gebėjimų ir pasiekimų suvestinės;
- individualių pokalbių metu vaiko gebėjimų ir pasiekimų aptarimai;
- vaiko pasiekimų laišukai;
- individualius 18-os vaiko pasiekimų sričių vertinimas (procentiniai vidurkiai) pateikiami el. dienyne „Mūsų darželis“.

Individualūs vaiko gebėjimų ir pasiekimų segtuvai atiduodami vaikui ir jo tėvams kiekvienų metų gegužės mėnesį. Šešiamėčiui vaikui pereinant į priešmokyklinę grupę, mokytoja įvertinusi vaiko pasiekimus, individualiuose vaiko gebėjimų ir pasiekimų segtuvuose, juos perduoda būsimam priešmokyklinio ugdymo pedagogui.

Konfidenciali informacija – tai vaiko aprašai ir „Auklėtojos dienoraštis“. Vaiko aprašą auklėtoja daro po vertinimo rudenį ir pavasarį. „Auklėtojos dienoraštyje“ auklėtoja rašosi įvairius stebėjimus, samprotavimus apie vaiką ir pan. Šią informaciją analizuoja tik pedagogai tiesiogiai susiję su vaiko ugdymu. Esant reikalui (pvz., įtarus smurtą šeimoje) pedagogai apie esamą situaciją informuoja įstaigos vadovus arba Vaiko gerovės komisiją (VGK). Pedagogas individualių vaiko vertinimų aprašų neviešina.

Segtuvus su visų vaikų aprašais, kuriuos pedagogas parengia po vertinimo rudenį ir pavasarį ir „Auklėtojos dienoraštis“, kuris pildomas per mokslo metus, saugomas pedagogo kompetencijų segtuve 2 metus.

Vaikų 18-os pasiekimų sričių testinumą garantuoja Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, kurioje numatomas vaiko ugdymas pagal penkias kompetencijas: socialinė, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninė (žr. 5 pav.):

5 pav. Vaiko pasiekimų įjungimas į kompetencijas.

Šešerių metų vaiko ugdymosi pasiekimai:

Lentelėje pateiktas šešerių metų vaiko ugdymosi pasiekimų sąvadas. Kiekvienoje iš 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių pateikiamos vertybinės nuostatos ir gebėjimai, kuriuos vaikas turėtų įgyti iki šešerių metų, t. y. prieš pereinant į priešmokyklinę grupę:

<p>1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI <i>Vertybinė nuostata.</i> Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius. <i>Esminis gebėjimas.</i> Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>2. FIZINIS AKTYVUMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas.</i> Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	<p>3. EMOCIJŲ IR RAIŠKA <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).</p>	<p>4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas.</i> Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiau drinęs geba nusiraminti.</p>
<p>5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA <i>Vertybinė nuostata.</i> Save vertina teigiamai. <i>Esminis gebėjimas.</i> Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>	<p>6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais. <i>Esminis gebėjimas.</i> Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p>	<p>7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas.</i> Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	<p>8. SAKYBINĖ KALBA <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. <i>Esminis gebėjimas.</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>
<p>9. RAŠYBINĖ KALBA <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu. <i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<p>10. APLINKOS PAŽINIMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas.</i> Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	<p>11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs pasaulį pažinti skaičiuodamas ir matuodamas. <i>Esminis gebėjimas.</i> Geba skaičiuoti daiktus, palygti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas.</p>	<p>12. MENINĖ RAIŠKA <i>Vertybinė nuostata.</i> Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje. <i>Esminis gebėjimas.</i> Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>
<p>13. ESTETINIS SUVOKIMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla. <i>Esminis gebėjimas.</i></p>	<p>14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p>	<p>15. TYRINĖJIMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotuoja. <i>Esminis gebėjimas.</i></p>	<p>16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. <i>Esminis gebėjimas.</i></p>

<p>Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais.</p>	<p><i>Esminis gebėjimas.</i> Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam ištraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	<p>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<p>Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>
<p>17. KŪRYBIŠKUMAS <i>Vertybinė nuostata.</i> Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas.</i> Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>		<p>18. MOKĖJIMAS MOKYTIS <i>Vertybinė nuostata.</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. Kalba apie mokymąsi mokykloje, jo prasmę. <i>Esminis gebėjimas.</i> Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė E. (1994). Vaikų fizinio ugdymo pedagogika. Vilnius: Egalda.
2. Andrikiienė R.M., Ruzgienė A. (2001). Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Klaipėda: Minklės leidyba.
3. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (2014). Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
4. Bitinas, B. (2000). Ugdymo filosofija. Vilnius, Enciklopedija.40
5. Braslauskienė R., Norvilienė A., Šmitienė G. ir Vismantienė R. (2018). „Patirtinis ugdymas(-is) vaikystėje: šiuolaikinės medijos ir informacinių technologijų galimybės“. Klaipėdos universiteto leidykla.
6. Bružienė M., Čepienė R. ir kt. Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje (metodikos metmenys). Klaipėda, 1997.
7. D. T. Dodge, S. Rudick, K. Berke (2008). Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
8. D. T. Dodge, L. J. Colker, C. Heroman (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
9. Grinevičienė N. (2002). Vaikystės žaidimai. Kaunas: Šviesa.
10. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2015). Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras.
12. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams (1993). Vilnius: Leidybos centras.
13. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų sąrašas, patvirtintas 2005 m. balandžio 18 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK – 627.
14. Katinienė, A. (1998). Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius: Kronta.
15. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr.63-2853).
16. Lietuvos Respublikos seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745. Valstybinė švietimo 2013 –2022 metų strategija.

17. Lietuvos Respublikos seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX – 1569 patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (Žin., 2003, Nr. 52-2316).
18. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
19. Monkevičienė O. (2003). Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba.
20. Monkevičienė O. (1991). Kompleksinis ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje: Straipsnių rinkinys. Kaunas: Šviesa.
21. Rauckis J., Drungelienė D. (2003). Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa ir metodinės rekomendacijos. Vilnius: Kronta.
22. Rimkienė R. (2004). Ugdytojų veiklos gairės. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
23. Sciller P., Bryant T. (2004). Vertybių knyga. Kaunas: Šviesa
24. Švietimo ir mokslo ministerija. (2009). Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programa. Vilnius
25. Šimelionienė A. (2008). Kaip atpažinti vaiko gabumus? Metodinės rekomendacijos pedagogams, švietimo pagalbos specialistams ir tėvams. Švietimo ir mokslo ministerija, Vilnius.